

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬО-ФАХОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

М.М. Глибовець, О.В. Олецкий. – К.: Вид. дім “КМ Академія”, 2002. – 366 с.

4. Корбут А.А. Дискретное программирование / А.А. Корбут, Ю.Ю. Финкельштейн. – М.: Наука, 1969. – 368 с.

5. Кофман А. Методы и модели исследования операций. Целочисленное программирование / А. Кофман, А. Анри-Лаборде. – М.: Мир, 1977. – 432 с.

6. Лэддон Л.С. Оптимизация больших систем / Л.С. Лэддон. – М.: Мир, 1975. – 432 с.

7. Михалевич В.С. Методы последовательной оптимизации в дискретных сетевых задачах оптимального распределения ресурсов / В.С. Михалевич, А.И. Кукса. – М.: Наука, 1983. – 208 с.

8. Пападимитриу Х. Комбинаторная оптимизация. Алгоритмы и сложность / Х. Пападимитриу, К. Стайглиц. – М.: Мир, 1985. – 512 с.

9. Семеріков С.О. Махіта 5.13: довідник користувача / Семеріков Сергій Олексійович; за ред. академіка М.І. Жалдака. – Київ, 2007. – 48 с.

10. Сергиенко И.В. Задачи дискретной оптимизации: проблемы, методы решения, исследования / И.В. Сергиенко, В.П. Шило. – Киев: Наук. думка, 2003. – 264 с.

11. Сергиенко И.В. Математические модели и методы решения задач дискретной оптимизации / И.В. Сергиенко. – К.: Наук. думка, 1988. – 471 с.

12. Сигал И.Х. Введение в прикладное дискретное программирование: модели и вычислительные алгоритмы: учеб. пособие / И.Х. Сигал, А.П. Иванова. – [изд. 2-е, испр.]. – М.: ФИЗМАТЛИТ, 2003. – 240 с.

13. Схрейвер А. Теория линейного и целочисленного программирования / А. Схрейвер. В двух томах. – М.: Мир, 1991. Т. 1. – 362 с.; Т. 2. – С. 363–704.

14. Таха Х.А. Введение в исследование операций / Хемди А. Таха; пер. с англ. – [7-е издание]. – М.: Издательский дом “Вильямс”, 2005. – 912 с.

15. Финкельштейн Ю.Ю. Приближенные методы и прикладные задачи дискретного программирования / Ю.Ю. Финкельштейн. – М.: Наука, 1976. – 264 с.

16. Ху Т. Целочисленное программирование и потоки в сетях / Т. Ху. – М.: Мир, 1974. – 520 с.

17. Шмидский Я.К. Mathematica 5: Самоучитель / Яков Константинович Шмидский. – М.; СПб.; К.: Диалектика, 2004. – 580 с.

Стаття надійшла до редакції 06.04.2011

УДК 332.12.007(477)

Роман Городнюк, заступник директора з навчально-методичної роботи ВПУ №22,
м. Сарни

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬО-ФАХОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

У статті висвітлено теоретичні засади щодо формування освітньо-фахового потенціалу регіону відповідно до потреб суспільства для забезпечення реалізації стратегічних цілей соціально-економічного розвитку регіону.

Ключові слова: освітньо-фаховий потенціал, людські ресурси, трудовий потенціал, професійна освіта, людський капітал, соціальна економіка, соціально-економічний розвиток, інтелектуальний капітал.

Літ. 4.

Актуальність проблеми. Здобуття Україною незалежності поставило на порядок денний питання підготовки фахівців, здатних забезпечити Гі-безпеку і економічне відродження.

Адже, розвиток економіки України, який може забезпечити соціально-економічне зростання в умовах інтенсифікації удосконалення ринкового середовища, з одного боку, та включення її в світові глобалізаційні процеси, з другого боку, є можливим лише при формуванні якісно нового трудового потенціалу, що має оптимальні показники фізичного, психічного та соціального здоров'я й містить в своїй структурі високий інтелектуальний і освітньо-фаховий потенціал.

Тільки трудовий потенціал з вказаними характеристиками, насамперед, з розвинутою до належного рівня освітньо-фаховим потенціалом може дати можливість отримувати переваги у

конкурентній боротьбі на національному, регіональному рівнях. У нових соціально-економічних умовах саме освітньо-фаховий потенціал викликає особливий інтерес, оскільки його якість та рівень розвитку визначатиме креативну здатність та інноваційні можливості трудового потенціалу, детермінуватиме перехід до інформаційного суспільства, а, отже, формування сучасних пріоритетів розвитку суспільства та їх реалізацію.

На жаль, на зламі ХХ і ХХІ ст. спостерігається погіршення кількісних та якісних характеристик трудового, у тому числі освітньо-фахового потенціалу, що посилює напругу на загальноукраїнському ринку праці, зумовлює деформації його регіональних та галузевих сегментів, активізує відтік економічно активного населення за межі країни. Сказане засвідчує про важливість виявлення проблем формування

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬО-ФАХОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

освітньо-фахового потенціалу, оцінки здобутків українського суспільства в цій сфері, окреслення основних вимог, що ставляться до майбутніх спеціалістів у найрізноманітніших видах економічної діяльності, до їх творчої орієнтації в умовах ринкової конкуренції та визначення напрямків розвитку освітньо-фахового потенціалу у найближчій та більш віддаленій перспективі. Такі проблеми досліджувалися частково, переважно опосередковано, зокрема через призму демографічного й трудового потенціалу та стратегії людського розвитку, у працях вітчизняних вчених, зокрема О.І. Амоші, С.І. Бойка, Н.П. Борецької, Н.С. Власенка, С.Й. Вовканича, О.А. Гриньової, Б.М. Данилишина, М.І. Долішнього, Т.А. Заєць, М.З. Згуровського, С.М. Злупка, А.М. Колот, О.С. Кузьміна, В.І. Куценко, Е.М. Лібанової, В.П. Мікловди, А.Ф. Мельник, Т.С. Оболенської, В.В. Онікієнка, В.І. Павлова, В.І. Пили, С.І. Пирожкова, С.М. Писаренко, А.П. Ревенка, У.Я. Садової, Л.К. Семів, А.І. Сухорукова, Л.Т. Шевчук, М.Г. Чумаченка.

Зазначимо, що при дослідженні зазначених проблем величезний інтерес викликає наукова спадщина відомих українських вчених М.І. Туган-Барановського, С.А. Подолинського, М.А. Балудянского, В.І. Вернадського, які зробили неоцінний внесок у вивчення природи праці, без розуміння якої неможливо повноцінно розкрити завдання і напрямки розвитку освітньо-фахового потенціалу на тому чи іншому етапі історичного розвитку суспільства.

Але, чи не найбільшої ваги при вивченні подібної проблематики набула концепція економіки знань та якісного вдосконалення освітньо-фахового потенціалу, яка отримала значний розвиток упродовж другої половини минулого століття та на початку XXI сторіччя, насамперед завдяки науковим розробкам відомих західних вчених: Д. Белла, Л. Бенсли, М. Блауга, М. Ван дер Венде, Е. Денісона, П. Друкера, Г. Дрю, В. Іноземцева, М. Кастельса, Р. Капелюшнікова, Х. Келлен, Б. Мільнера, Г. Макбурні, Р. Патори, М. Портера, Т. Сакаїї.

Незважаючи на наявний величезний пласт наукових досліджень, на сьогоднішній день недостатньо розкриті особливості процесів трансформації освітньо-фахового потенціалу у системі забезпечення соціально-економічного розвитку, що є однією з основних проблем реформування економіки країни. Відсутні обґрунтування механізму досягнення відповідних фахово-просторово-часових параметрів людського потенціалу з мінімально можливими витратами коштів та часу перебігу їх досягнення.

Загострилися проблеми формування освітньо-фахового потенціалу не тільки на національному, але й на регіональному рівні. Ґрунтовних досліджень потребують концептуальні положення щодо оцінки освітньо-фахового потенціалу та відповідності його актуальним вимогам суспільства, сучасні пріоритети в його розвитку та перспективи його ефективного розвитку для потреб національної і регіональної економіки.

Метою статті є обґрунтування нового напрямку дослідження освітньо-фахового потенціалу регіону, в основі якого лежать теоретико-методологічні та методичні засади його формування відповідно до потреб суспільства.

Нова парадигма освітньо-фахової підготовки передбачає істотне реформування системи освіти, щоб привести її у відповідність до нинішніх соціально-економічних умов, надбав світового співтовариства. В її основу покладено ідею створення безперервної багатоступеневої освіти та поступової інтеграції у міжнародну освітню систему з широким використанням сучасної глобальної комп'ютерно-інформаційної мережі у навчальному процесі та професійній діяльності.

Підхід до вирішення проблеми розвитку освітньо-фахового потенціалу потребує насамперед понятійного визначення сутності фахового потенціалу як категорії у сучасній системі управління суб'єктами господарської діяльності взагалі, та освітньо-фахового потенціалу у системі забезпечення соціально-економічного розвитку регіону чи країни зокрема.

Розглядаючи освітньо-фаховий потенціал (ОФП), треба чітко визначитися з поняттями "освітній" і "фаховий".

Поняття "освітній" є похідним від поняття "освіта", що визначається як "сукупність систематичних знань, умінь і навичок, поглядів і переконань, набутих в результаті навчання в учбовому закладі або шляхом самоосвіти. (...За характером знань розрізняють загальну освіту і професійну освіту)" [4]. Водночас поняття "фах", яке ототожнюється з поняттям "спеціальність", походить від німецького *fach* (галузь, ділянка, професія) і означає сукупність набутих людиною знань і практичних навичок, підготовку до трудової діяльності в якій-небудь галузі матеріального виробництва або культури [1]. Як видно із загальноприйнятих визначень, оскільки поняття "освітній" і "фаховий" означають передовсім сукупність систематичних знань, умінь і навичок, поглядів і переконань (освіта) і сукупність набутих людиною знань і практичних навичок (фах), їх можна, на перший погляд, вважати поняттями синонімічними. Однак між ними варто зробити певне розмежування.

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬО-ФАХОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

У зв'язку з тим, що освітньо-фаховий потенціал, зокрема його управлінська та особистісна складові, є динамічним утворенням, потрібне розроблення програм, стандартів, нормативів, за якими можна було б визначати рівень використання кадрово-управлінського потенціалу і скеровувати його розвиток. Іншими словами, необхідно прищепити людині втрачені за радянських часів почуття власника і виробити загальновідомі риси підприємництва.

Т. Десятов дає таке визначення підприємництва: «Підприємництво – самостійна ініціатива, на власний ризик, діяльність з виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг; діяльність із організації підприємства, управління ним та прийняття на себе пов'язаних із цим ризиків» [2, 102].

Слушними є думки про те, що підприємництво відіграє важливу роль у суспільстві не тільки тому, що підприємці створюють нові робочі місця, але й тому, що підприємництво стосується особистості, яка набуває свободи вираження своїх творчих ідей, упровадження власного стилю роботи, створення умов для способу життя з урахуванням своїх інтересів, можливостей вибрати такий вид зайнятості, який влаштував би її найбільше.

Таким чином, в широкому розумінні **підприємництво** необхідно розглядати як складний соціально-економічний та соціально-психологічний феномен, специфіка якого визначається історичними та економічними особливостями розвитку підприємницького середовища і своєрідністю психології особистості як основного суб'єкта підприємницької активності.

Підприємництво в сучасних господарських умовах пов'язане з постійним пошуком та ефективним використанням можливостей для створення додаткової вартості для клієнтів з доступних на цей момент і в майбутньому трудових ресурсів.

Одним з найважливіших засобів ефективного вирішення цього завдання сьогодні стають знання. Завдяки знанням можна не тільки швидше і легше визначати і використовувати свої шанси, але також і творити. Знання стали невід'ємним елементом сучасного підприємництва, який полегшує підприємцям подолання бар'єрів, пов'язаних з обмеженістю матеріальних і людських засобів, допомагаючи отримувати вищу вартість за тих самих засобів. Сучасне підприємництво щораз більше інтелектуалізується завдяки розвитку науки і техніки.

Рівень освітньо-фахового потенціалу як чинника, який формує якість людського капіталу,

не обмежується тривалістю первинної освіти. Важливими чинниками підвищення рівня освітньо-фахового потенціалу є навчання та підвищення кваліфікації під час праці, які в сучасних умовах характеризуються безперервністю.

Рівень освітньо-фахового потенціалу є першочерговою умовою для працевлаштування, що повинно формувати адекватну систему освіти в регіоні. Для досягнення її адекватності традиційно використовуються результати експертних оцінок вимог до особи. Експертну оцінку вимог до особи – кандидата на певну посаду – слід здійснювати за допомогою так званого профілю вимог до посади. Такі профілі можна побудувати для вимог на кожну посаду і застосовувати як для приймання на роботу, так і для періодичної атестації працівників. Не обов'язково, хоч бажано, мати дані рівня євровимог чи хоча б середні в регіоні. Головне у такому профілі – це чітко окреслити вимоги до кандидата на посаду у певній організації і визначити їхню послідовність за їхньою вагомістю для цієї посади чи робочого місця.

Основою людського капіталу в регіоні є людські ресурси, якість і обсяг яких визначається наявністю у них робочої сили. На величину та якість людського капіталу впливають зовнішні чинники – економічна і соціальна політика держави, рівень розвитку економіки, демографічні процеси тощо. Саме ці чинники необхідно враховувати, розробляючи методику визначення структурних елементів та структури регіонального освітньо-фахового потенціалу.

Методику визначення структурних елементів та структури освітньо-фахового потенціалу регіону повинна ґрунтуватися на кількісній характеристиці забезпеченості спеціалістами потрібного профілю. Повинні використовуватися дані про їхню чисельність за спеціальностями, за якими готують фахівців навчальні заклади різних рівнів, починаючи від дошкільних закладів, розглядаючи кожен компонент як самостійну систему нижчого порядку з одночасним припущенням, що вона є компонентом системи вищого рангу.

Система формування освітньо-фахового потенціалу в Україні за структурою побудована відповідно до загальноєвропейської та світової спільноти, спрямована на створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина, виховання покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися упродовж життя, зберігати і примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну,

ВНЕСОК ІВАНА СЕМЕНОВИЧА ОРЛЯ ТА ЙОГО ВНЕСОК У РОЗВИТОК ЄВРОПЕЙСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

незалежну, демократичну, соціальну та правову державу. У цьому контексті побудова ефективної методики кількісної та якісної оцінки освітньо-фахового потенціалу регіону передбачає використання такої системи показників, яка відповідала б вимогам сучасного рівня, досягнутого в передових країнах світу.

Висновки. Освітньо-фахового потенціал як інтегрована динамічна сукупність можливостей (природних здібностей), знань (здобутої освіти), умінь та практичних навичок, якими оволоділа людина у ході навчання або самоосвіти може бути реалізований у соціально-економічному спрямуванні. У такому розумінні ефективність функціонування ОФП визначається інтеграцією монопотенціалів, яка за певних умов спроможна генерувати синергійний ефект.

Система формування освітньо-фахового потенціалу регіону здійснюється за індикаторами освіти стосовно вхідних ресурсів, організації навчального процесу.

1. *Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2007. – 1736 с.*

2. *Глосарій основних термінів професійної освіти і навчання: Десятов Т. М., упорядник, за загал. ред. Ничкало Н.Г. – К.: Видавництво “АртЕк”, 2009. – 192 с.*

3. *Енциклопедія бізнесмена економіста менеджера / За редакцією Романа Дяківа. – Київ: Міжнародна економічна фундація, 2000. – 703 с.*

4. *Професійна освіта: Словник: Навч. посіб. / Уклад. С.У. Гончаренко та ін.; За ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища шк., 2000. – 380 с.*

Стаття надійшла до редакції 25.10.2011

УДК 61(477)(092)

Наталія Кучумова, старший викладач кафедри іноземних мов

*Львівського національного медичного університету
імені Данила Галицького*

ВНЕСОК ІВАНА СЕМЕНОВИЧА ОРЛЯ ТА ЙОГО ВНЕСОК У РОЗВИТОК ЄВРОПЕЙСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано просвітницьку й медичну діяльність відомого українського педагога, медика, етнографа І.С. Орля, розкрито основні його погляди на формування системи медичної освіти. Узагальнено наукову діяльність вітчизняного ученого, з'ясовано його внесок у розвиток європейської медичної науки.

Ключові слова: І.С. Орля, медична освіта, наукова діяльність, педагогічні погляди, наукове товариство.

Літ. 12.

Постановка проблеми. Останнім часом в Україні значно пошквалилися наукові дослідження з історико-педагогічної тематики. Особливо це стосується аналізу внеску певних постатей у педагогічну науку. Задекларувавши свою готовність до приєднання до Болонської декларації, Україна, таким чином, показала свою готовність до всіх інтеграційних процесів, які відбуваються у цьому напрямку. У даному контексті необхідно відмітити, що Україна завжди підтримувала науково-освітні зв'язки з Європою, її видатні діячі робили у свій час значний внесок у розвиток як європейської, так й української науки та освіти. Свідченням цього є діяльність видатного українського вченого, медика, педагога, громадського діяча І.С. Орля, вихідця із Закарпаття, який навчався у Пештському, Львівському та Віденському університетах, докторські й габілітаційні праці захищав у Кенігсберзькому та Дерптському університетах. Протягом 1801 – 1817 рр. він був

ученим секретарем медико-хірургічної академії у Санкт-Петербурзі. Написав багато наукових праць з історії медицини та медичних посібників.

Аналіз останніх публікацій. Багатогранна особистість І. Орля привертала увагу багатьох дослідників. Його педагогічну діяльність висвітлювали у своїх працях, присвячених юності М. Гоголя, П. Куліш, Н. Лавровський, І. Сребницький. Ґрунтовно життєвий і творчий шлях І. Орля вивчали І. Свенцицький [6], Д. Юфанов, І. Доброскок [2], М. Євтух [3], словацька дослідниця Т. Байцура [1].

Діяльність І.С. Орля можна охарактеризувати як різнопланову і широкомасштабну. Архівні матеріали, історичні розвідки та періодичні видання дозволяють констатувати факт, що праця І. Орля на медичному поприщі тривала 38 років. Почавши кар'єру в Росії з посади лікаря лейб-гвардії полків, штаб-лікаря, він досягнув одного з найвищих ступенів – гоф-медика (це звання відповідало військовому чину підполковника). За цей час ним було зроблено вагомий внесок у